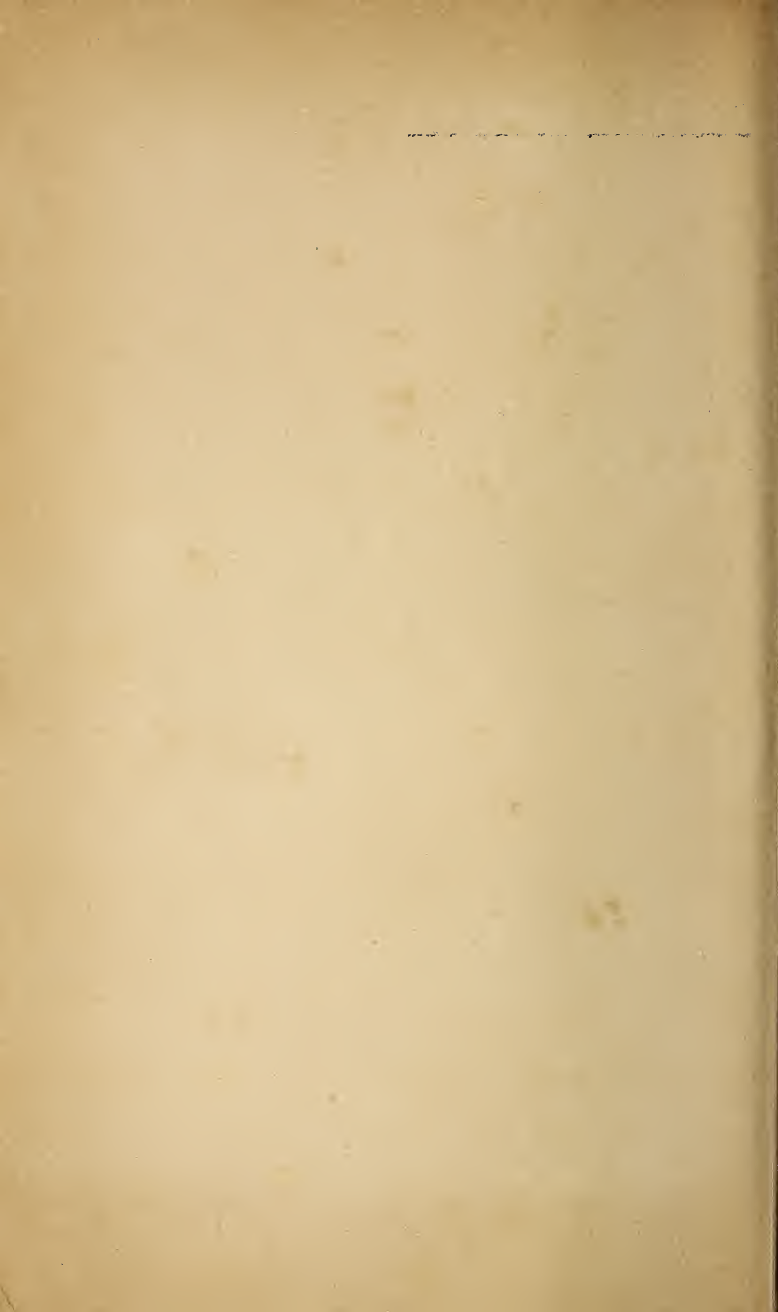
GABRIEL TIMMORY

L'Agricultor de Xicago

Comedia en dos actes
treta d'un conte de Mark Twain

Traducció catalana
de Santiago Folch
y Pere Rettmeyer.

L'Agricultor de Xicago

Gabriel Timmory

L'Agricultor de Xicago

o

Hovv I became the Editor of an agricultural paper

(De còm vareig fer de director
d'una revista agrícola.)

COMEDIA EN DOS ACTES TRETA D'UN CONTE
DE MARK TWAIN

TRADUCCIÓ CATALANA DE
SANTIAGO FOLCH Y PERE
RETTMEYER.

BARTOMEU BAXARIAS-EDITOR
Passatge de Mercader, 10, interior.
BARCELONA. — 1909.

A la meva mare

G. T

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
El Director	Sr. Bozzo.
Sam Brooker	» Sanpere.
Miss Jessie	Srta. Castejón (M.)
Arthur	Sr. Capdevila.
Bob.	» Amorós.
Un suscriptor de temps . . .	» Vinyals.
L'home pelut.	» Más.

L'acció passa a Xicago.—Epoca actual.

Aquesta obra fou estrenada ab èxit al Teatre Principal, de Barcelona, el 17 d'Abril de 1909, baix la direcció de l'Enrich Gimenez.

ACTE PRIMER

El despatx del director del diari *L'Agricultor de Xicago.* Porta al fons, donant a un passadís. A l'esquerra, primer terme, una porta. A l'esquerra, segón terme, un armari de paret. A la dreta, primer terme, balcó o finestra. A la dreta, primer terme, casi paralela a l'escena, la taula del director; paperots, un aparell telefònich (1), un timbre. Davant la taula, d'esquena al públich, un silló d'espigó. A l'esquerra de la taula, de cara al públich, una cadira. Al fons, a la dreta de la porta, arrambat a la paret, un ample silló de cuyro. A la dreta del silló, un prestatge-llibrería. Al fons y a l'esquerra de la porta, una cadira. A l'esquerra, primer terme, perpendicular a l'escena, una tauleta curulla de llibres; a banda y banda d'aquesta taula, una cadira.

ESCENA I

EL DIRECTOR, MISS JESSIE *y* BOB

EL DIRECTOR

(*assegut a la taula y dictant*)

«Vetaquí els principals medis per conservar les llevors d'hortalisses... (2)

JESSIE

(*de peu dret, repetint despres d'haver prés notes taquigràfiques.*) ... «D'hortalisses...»

EL DIRECTOR (*seguint*)

...Solsament que, en la pràctica, val més fer us de llevors tendres...»

---

(1) Si, per donar major animació a l'escena, el director de la mateixa ho creu convenient, pot colocar l'aparell a la paret, en lloch de posarlo damunt la taula. (N dels T.)

(2) *Jessie, El Director.*

JESSIE (*repetint*)

«...Tendres...»

EL DIRECTOR (*seguint*)

«... No obstant les llevors que conservin les seves facultats germinatives...» (*Truquen per telèfon. A part*) Ja hi tornem a ser! (*Posantse a l'aparell.*) ¡Digui!... Sí, senyor, el diari «L' Agricultor de Xicago»... ¿Què diu?... ¿Que no ha rebut l'últim número? ¿La gracia de vostè, si es servit?... Mister Smith, número 6,845, sèptima avinguda. Molt bé diu, totseguit li enviaré. (*Truca el timbre*). Però, què redimoni fa en Bob?... ¡Bob! (*Baladrejant*) ¡Bob!

BOB (*presentantse*)

¿Què mana? (1)

EL DIRECTOR

Què rosegues encara, murriet?

BOB

Chewing-gum, Sir. (2).

EL DIRECTOR

¡Ja te'ls faré avorrir els carmetlos de goma, marrech endiablat! ¡Au, trèute això de la boca! (*En Bob arrufa el nas.*) ¿Que no'm sents?... ¿Que no'm sents?... (*En Bob reganyant el pinyol, se treu el carmetlo de la boca y'l deixa demunt la tauleta de mà esquerra. El Director, diu, donantli un full de paper:*) ¡Té, un altre suscriptor que tampoch ha rebut l'últim número. Envíali desseguida.

BOB

Molt bé diu. (*s'en va*).

EL DIRECTOR

¡No n'hi han pas tants de suscriptors! Are,

(1) *Bob, Jessie* y *El Director*.

(2) Pron. fig.: xiuving-guem, Sar.

deuhen ser uns quatre cents... Però val a dir que reclamen com si fossin quatre mil... ¿Ahont eram?

JESSIE (*llegint*)

«N'obstant, les llevors que conservin les seves facultats germinatives....

EL DIRECTOR (*seguint*)

Tres anys o més...» (*repich de teléfon*) ¡Tornemhil... (*a l'aparell*) ¿De l'imprempta?... Estich enllestint l'últim article .. Totseguit li enviaré. (*a miss Jessie*) ¿Ahont eram?

JESSIE

...«que conservin les seves facultats germinatives tres anys o més...»

EL DIRECTOR

...«Se poden triar...»

BOB (*entrant*)

¡Senyor, un telégrama! (1) (*el deixa damunt la taula. y, mentre'l Director el llegeix, va de puntetes cap a la tauleta, arreplega'l carmetlo, se'l fica a la boca, y se'n va, fent ganyotes al Director*).

EL DIRECTOR (*llegint*)

¡Prenem paciencia! ¡Vetaquí un negoci rodó com el dels anuncis que m'ha sortit esguerrat!... Me'n hauría tingut d'ocupar jo mateix... Però, ja ho veu, no puch donar a l'abast. ¿Y vostè, miss Jessie, que se'n té d'anar per forsa uns quants dies?

JESSIE

Si, senyor, haig d'agafar el tren dintre un' hora.

EL DIRECTOR

¡M'ha xafat ben bé la guitarra! ¿Cóm m'ho

---

(1) *Jessie, Bob y El Director.*

manegaré are sense ningú per escriure a la màquina? Me quedo sol ab aquest baylet den Bob... ¡Vés quin desembrás!... ¿Ahont eram?

JESSIE (*llegint*)

«Les llevors que conservin les seves facultats germinatives tres anys o més, se poden triar...

EL DIRECTOR
(*acabant de dictar*)

...Se poden triar d'un temps entremitg».—Ja està llest.—Vetaquí l'original del número d'aquesta setmana... Copihi aquest article a la màquina, y que'n Bob el porti totseguit a l'imprempta. Quan estigui llesta, ja se'n pot anar.

JESSIE

Està bé; moltes gracies. (*Ja algunes passes endarrera, com per anàrsen*).

EL DIRECTOR (*aixecantse*)

No's cregui, miss Jessie, també m'agradaría de poguermen anar. Però, ¿cóm queda això? Porto'l pes de tot el diari: direcció, anuncis, reclamacions... No'm puch refiar de ningú. ¡Me sembla que no té res d'estrany que no marxi més bé!

JESSIE

Ab tot y això,'s llegeix ab interés en tots els centres agrícoles.

EL DIRECTOR

Si, però no dona'l guany que fora d'esperar, després de vint anys de publicació. Per la meva part, he fet més de lo que podía, estich rendit. No'm puch passar més temps sense una ajuda. ¡Prou qu'ho veig! Haig de pendre un mosso per l'escriptori y un secretari per la redacció.

JESSIE

Molt serà que no se'n presenti cap, després d'haver posat un anunci als diaris del demati.

EL DIRECTOR

Si, però, ¿trobaré l'home que'm cal?... No ho dich pel mosso, aquest no'm preocupa, sinó per l'altre. Que'm surtis un colaborador instruit, actiu, inteligent... ¡Això es lo que voldría!...

BOB

(*entregantli una targeta*)

¡Es d'un senyor que vé per 'lló de l'anuncil (1)

EL DIRECTOR (*llegint*)

«Arthur Sloanefield». (2) (*a n'en Bob*) Digali que passi. (*a miss Jessie*) A reveure, miss Jessie. (*s'asseu a la taula*).

JESSIE

Passiho bé, senyor Director. (*se'n va per l'esquerra*).

BOB

(*introduhint a l'Arthur*)

¡Vol fer el favor de passar! (*se'n va*)

ESCENA II

EL DIRECTOR *y l'*ARTHUR

(*L'Arthur va vestit d'una manera més aviat seriosa, 'ls seus moviments son feixuchs y encongits*).

---

(1) *Jessie, Bob* y *El Director.*
(2) Pron. fig.: Slóenfild. (N dels T)

EL DIRECTOR

¿Qué desitja? (1)

ARTHUR

¿No es aquí que necessiten un secretari per la redacció?

EL DIRECTOR

Efectivament. ¿Que vé a presentarse?

ARTHUR

Si, senyor.

EL DIRECTOR

Ans que tot, ¿que es gaire entés vostè en agricultura?

ARTHUR

Si, senyor. Acabo de sortir de l'escola de Campton, al Canadà.

EL DIRECTOR

Bé.

ARTHUR

He estat a l'escola de fer formatges de Sant Cinto.

EL DIRECTOR

Bé.

ARTHUR

Y, a Fransa, a l'escola de Grignon.

EL DIRECTOR

¿Que té certificats, diplomes?

ARTHUR

Si, senyor. (*Se treu de la butxaca un gran rotllo de pergamins*).

EL DIRECTOR (*examinantlos*)

¡Oh! ¡però digui que vostè es un sabi! (*Li fa senyal de que s'assegui*).

---

(1) *Arthur* y *El Director.*

ARTHUR (*ab modestia*)

¡Oh! ¡un sabi ben petit!

EL DIRECTOR

¿Que no ha escrit may en cap diari?

ARTHUR

No, senyor, no...

EL DIRECTOR

No hi fa res. Aviat se'n haurà fet cabal. Un colaborador com vostè 'm serà molt útil .. ¿Que coneix el meu diari?

ARTHUR

Tansols de nom. Però, ans de venir aquí, hi he donat una ullada...

EL DIRECTOR (*ab ayre satisfet*)

¿Y cóm el troba?

ARTHUR

Interessant... Si, no's pot dir lo contrari, interessant...

EL DIRECTOR

Me sembla que no li acaba de fer el pés.

ARTHUR

Si... si...

EL DIRECTOR

Vostè no gosa dirme que hi troba alguns peròs.

ARTHUR

Li asseguro...

EL DIRECTOR

Siguim franch. No m'haig pas d'ofendre. Diguim el seu parer, sense amagarme res: li estaré molt agrahit.

ARTHUR

Això ja son figues d'un altre paner... Donchs, ¡vethoaqui! Que'l seu diari no es científich...

EL DIRECTOR

¿Que no es científich?

ARTHUR

No, senyor. Ademés, se veu que no hi miren gayre prim al tractar de certes questions.

EL DIRECTOR

¡Oh! veurà, es que'l públich...

ARTHUR

Se n'acontenta, ja ho sé. Però vostè'm demana'l meu parer... Vostè no s'ha adonat d'algunes lleugeres errades...

EL DIRECTOR

¿Errades?...

ARTHUR

Poso per cas, l'estadística que publica sobre'ls cereals es falsa.

EL DIRECTOR

¿Com s'enten, falsa?

ARTHUR

Hi ha una diferencia de dos quintars ab la xifra oficial.

EL DIRECTOR

Es poca cosa.

ARTHUR

¿Però, per'xò, no deixa de ser una mentida? N'hi ha d'altres.

EL DIRECTOR

¿De debó?

ARTHUR

Si. (*Ab gravetat*) Vostè recomana, per curar els refredats dels ànechs, un tractament que avuy en dia ha anat de recó.

EL DIRECTOR

El meu dona bons resultats.

ARTHUR (*ab sequedat*)

No es possible.

EL DIRECTOR

Però, home...

ARTHUR

Vostè m'ha demanat el meu parer... Jo li senyalo algunes errades que son fàcils d'esmenar.

EL DIRECTOR (*ofés*)

Li dono les gracies.

ARTHUR

Y després, cal retocar el patró del diari.

EL DIRECTOR

¿Retocar?...

ARTHUR

Y potser, fins goso dir, mudar.

EL DIRECTOR

¿Mudar?...

ARTHUR

Es indispensable.

EL DIRECTOR (*enfurismat*)

¡Y ara! ¿Qué s'afigura que m'ha de venir a ensenyar el meu ofici?

ARTHUR

¿Qui? ¿Jo?

EL DIRECTOR

Es que qualsevulga que'l sentis s'ho creuria. (*S'aixeca*).

ARTHUR

Jo no he dit tal cosa.

EL DIRECTOR

(*caminant ab agitació*)

Dispensi, fa un quart d'hora que m'està

donant llisons. (1) ¡Però es a vostè que li cal apendre a viure! ¡Que no'l veuhen, aquest homenet!... ¡Se creu ser un geni, perque té certificats y diplomes! (2) ¡Oh! ¡Ja'n pot estar ben orgullòs! ¿Sí n'hagués volgut, jo també'n tindria de diplomes y certificats? (3) L'escola de Campton, les formatgeríes de Sant Cinto Grignon... ¡No'm fassi riure!... ¿Que ha aprés també'l periodisme? ¿Oy que no?...

ARTHUR

Però...

EL DIRECTOR

Calli. ¡No'm fassi més l'article! A mi no m'hi farà combregar ab rodes de molí. Ja'l tinch ben apamat. ¡Trasbalsi tot lo que vulgui, y vagi al pati de l'òs vostè, els seus diplomes y'ls seus certificats!

ARTHUR (*aixecantse*)

Bé, home... (*Alurantse al moment de sortir*) Fassis càrrech ..

EL DIRECTOR (*aturantse*)

¿Què?...

ARTHUR

¡De qu'estich en vaga!

EL DIRECTOR

¿Què la balla magre?

ARTHUR

No tinch per menjar.

---

(1) *Arthur* y *El Director.*

(2) *Arthur* y *Sam.*

(3) *El Director*, tot parlant, agafa a grapats els diplomes que hi ha demunt la taula y 'ls va llensant a terra, fentne una bona escampada, mentre l'*Arthur* s' ajup per cullirlos. (N. dels T.)

EL DIRECTOR

Bè, donchs, escolti. M'ha tocat el cor. Haig de pendre un mosso per l'escriptori. ¿Li convé?...

ARTHUR

Si, senyor.

EL DIRECTOR

¡Solsament que, ja ho sab, ni una paraula, ni una observació, ni la més petita crítica sobre'l diari... o'l clavo al carrer!... ¿Ho té entés?

ARTHUR

Si, senyor.

EL DIRECTOR (*ab amabilitat*)

¡Ah, l'escombra es dins de l'armari! (*després d'haver prés el barret del prestatge de la llibreria*) (1) Jo m'arribo fins al bar per menjar una caixalada. ¡Apa, mans a l'obra! (*Se'n va*).

ESCENA III

*L'*ARTHUR, *després en* SAM

ARTHUR

(*escombrant ab poca trassa*)

¡Quin ofici per un deixeble ab diploma de les escoles agronòmiques!... (*Truquen*) ¡Entri!

SAM

(*caminant resoltament*)

¿El director de «L'Agricultor de Xicago»?... (2)

---

(1) *Arthur y El Director.*
(2) *Arthur y Sam.*

ARTHUR

No hi es, però aviat tornarà.

SAM

Està bé. L'esperaré. (*S'asseu en la cadira que hi ha a mà esquerra de la taula, y guaita ab curiositat a l Arthur que escombra ab poca trassa*) Me xoca la seva manera d'escombrar.

ARTHUR (*tímidament*)

Es que no hi estich avesat...

SAM

¡Bé prou qu'es veu!

ARTHUR

No vaig néixer per ser mosso d'un escriptori.

SAM

¿Qué'm diu?

ARTHUR

Jo tinch els meus estudis.

SAM

¿De qué li servirà això? Lo que cal no son pas estudis, sinó la confiansa en un mateix y la ferma voluntat d'assolir lo que's desitja.

ARTHUR

¿Vol dir?

SAM

¡Carat!... Quan un Americà vol pujar, puja; ja hi pot pujar de peus. (*Aixecantse*) Als quinze anys, m'estava de groom a una banca de Boston, y resolt a fer fortuna. Als disset, ja especulava ab els meus estalvis. El primer mes vaig guanyar un miler de dollars.

ARTHUR (*embadalit*)

¿Y'l segón?

SAM

Els vaig perdre. Aleshores, vaig inventar

un remey pels ulls de poll. Vaig tornar a guanyar diners y'ls vaig tornar a perdre en un negoci de cartipassos impermeables. Desprès he sigut, successivament, camàlich, comissionista, mosso de l'ascensor en un gran hotel, llimpia-botes, baladrer en els meetings electorals, detective y agent esclusiu d'anuncis sobre'ls núvols. En fi, com després d'haver fet tots els papers de l'auca, no era bó per cap... m'he fet periodista.

ARTHUR

¿Y s'ha sortit ab la seva?

SAM (*tornant a seure*)

No. Fa tres mesos qu'estich en vaga. Però tantseval. No'm fa cap por.

ARTHUR

¡Vostè es un home d'empenta!

SAM

No; si per cas, lo mateix que una molla. Tot esperant un pervindre més rialler, m'hauré d'acontentar per ara ab el seu càrrech de mosso de l'escriptori.

ARTHUR

¿Què diu, ab el meu càrrech?

SAM

Sí. ¿No m'ha dit que se'n anava?

ARTHUR

Al contrari. Tot just arribo.

SAM

¿Llavors, la plassa ja es presa?

ARTHUR

¡Ben net que sí!

SAM (*aixecantse*)

¡Cap de tal! ¡Ves si'n tinch de pega!

ARTHUR

Aquí no hi ha altra vagant que'l càrrech de secretari de la redacció.

SAM

Té rahò. Ja no hi pensava... ¡Me'l quedaré!...

ARTHUR

¿Y ara, havía vingut per ser mosso de l'escriptori, y vol ser secretari de la redacció?...

SAM

¡Sí! ¿Això què hi fa...?

ARTHUR

¿Donchs digui que deu ser molt entés vostè en agricultura?

SAM

¿Quí? ¿jo? ¡No he posat may els peus al camp!

ARTHUR

¿Y encara gosa demanar aquesta plassa?

SAM

¡Està clar! No se'n troben tan facilment. ¡Ara que se'n presenta una, fora ben ruch de deixar que un altre se l'endugués!

ARTHUR

Però, ¿y si'l director li demana els seus títols, les seves referencies?

SAM

¡Ja'm donaré bona manya!...

ARTHUR

¡Oh! Es molt dur de pelar. Ademés, es presumit, quisquillós; no admet llissóns de ningú...

SAM

¡Ah!... ¡Gracies per l'avís! (*Va per anarsen*)

ARTHUR

¿Que se'n va?

SAM

Si. No'm queda més que un dollar a la butxaca. Vaig a comprarme uns guants grochs.

ARTHUR (*sorprés*)

¿Uns guants grochs?

SAM (*de la porta estant*)

¡Quan no's tenen diners per fer bullir l' olla, cal fer veure que a un li sobren per anar ab cotxe! Ja torno totseguit. (*Se'n va*)

ESCENA IV

*L'*ARTHUR, *després* EL DIRECTOR *y en* BOB.

ARTHUR (*movent el cap*)

¡Pobre home! (*Se posa a escombrar*).

EL DIRECTOR

(*rebent la pols a la cara a l'entrar*)

¡Uix!... (*Ab desdeny*). ¡No sab ni escombrar! (1)

ARTHUR

Es que...

EL DIRECTOR

Està bé. En Bob ha tornat al mateix temps que jo... Ja se'n pot anar a esmorsar.

ARTHUR

Molt bé diu. (*Se'n va*)

EL DIRECTOR

Tornem a agafar la feyna... (*Entra en Bob.*) Vaja, ¿què hi ha?

BOB

Es un senyor. (2)

---

(1) *Arthur* y *El Director.*

(2) *Bob* y *El Director.*

EL DIRECTOR

¡Malviatge!... (*a n'en Bob*). ¡Bé, dígali que entri!

BOB

(*introduhint a n'en Sam, que porta uns guants de color grcch clar molt pujat*)

¡Fassi el favor de passar! (*Se'n va*)

ESCENA V

EN SAM Y EL DIRECTOR

EL DIRECTOR

¿Què desitja?

SAM

Soch un assiduu llegidor del seu diari... (1)

EL DIRECTOR (*enfadat*)

¡Ah!... ¿Que ve per una reclamació?

SAM

No, al contrari.

EL DIRECTOR

¿Còm s'entén?

SAM

Vinch per saludarlo.

EL DIRECTOR

¿Per saludarme?...

SAM

Vinch per dirli que'l seu diari es molt ben fet.

EL DIRECTOR

Segui, donchs, li prego.

---

(1) *Sam y El Director.*

SAM

(*asseyentse a la cadira que hi ha a mà esquerra de la taula.*) ¡El seu diari es admirable, senzillament admirable!...

EL DIRECTOR

Això potser es massa dir...

SAM

No, senyor! ¡En el seu género, aquest diari es una obra mestra!

EL DIRECTOR

Vostè exagera...

SAM

Gens ni mica... Bé n'hi han prous de diaris agrícoles... Però, de tots els que conech, no n'hi ha cap que valgui tant com «L'Agricultor de Xicago».

EL DIRECTOR (*confós*)

Home...

SAM

(*donant cops a la taula*)

¡No n'hi ha cap, no n'hi ha cap! Es un model de claretat y precisió desde la primera ratlla a la darrera.

EL DIRECTOR

Estich avergonyit de debó...

SAM

Vostè es massa modest. Lo qu'es jo, no he dubtat may de que l'home que dirigía aquest diari era un agrònom eminent.

EL DIRECTOR

¡Home!

SAM

¡Un escriptor distingit!

EL DIRECTOR

Home...

SAM

¡Una inteligencia privilegiada!

EL DIRECTOR

¡Home!

SAM

¡Vetaquí'l per què he volgut conèixel!

EL DIRECTOR

Vostè m'ompla de satisfacció. Hi ha tanta gent que, sens saber un borrall de rès, se dona el fàcil pler de criticar, que m'es molt agradós rebre'ls elogis d'un home inteligent.

SAM

Ja me'n faig cabal... (*S'aixeca*) ¿Y diguim, ab un diari com aquest, deu fer un tiratge considerable?

EL DIRECTOR

Sens dubte...

SAM

¿Cinch cents mil, mica més mica menos?...

EL DIRECTOR

Deu del cel, cinch cents mil...

SAM

¿Què vol dir que no arriba a tirar cinch cents mil exemplars?

EL DIRECTOR

¡Si li haig de parlar ab franquesa, no!

SAM

Me deixa parat.

EL DIRECTOR

Carat, ha de tenir en compte que «L'Agricultor de Xicago» es un periódich especial,

técnich... Que s'adressa, fatalment, a uh públich reduhit...

SAM

(*asseyentse damunt de la taula del director*)

¡Tot lo que vulgui; però, de la manera que està escrit, s'hauría de llegir arreu del mon!... ¡Qué n'es de bestia'l públich!

EL DIRECTOR (*aixecantse*)

No li nego: però cal pèndrel tal com es. Lo que l'apassiona sobretot, vostè ho sab prou, son les histories de lladres, de detectives; els escàndols financiers o mundans... Ab això, 'm sembla que'm fora un xich dificil d'enquibir una ressenya dels crims en una gazeta d'agricultura.

SAM

(*Seguint assegut damunt la taula y posant els peus sobre'l silló del director*) Evidentment... Però, sense ficarse en coses que no li pertanyen, vostè podria tal vegada... Es un senzill parer que li expreso. . ¿M'ho permet?...

EL DIRECTOR

Expliquís!

SAM

Vostè podria tal vegada interessar a la massa, trobar medis de difusió... Ab això hi ha un gran negoci a fer.

EL DIRECTOR

¿Vol dir?

SAM

(*baixant de la taula, per montar a cavall sobre'l silló del director*) Però si això fa obrir els ulls. Uns quants números sensacionals, y guanya'ls diners que vol. El cor m'ho diu.

EL DIRECTOR (*ab convicció*)

Potser té rahó...

SAM

¡Ho veu clar, are! (*Aixecantse*) Vaja, home, una mica de pit, fassi un esfors, y ab la seva inteligencia, la seva activitat, jo li responch de l'èxit... M'he alegrat de vèurel... (*Li allarga la mà y va per sortir*).

EL DIRECTOR (*retenintlo*)

Home...

SAM

¿Que deya alguna cosa?

EE DIRECTOR

Veig qu'està al corrent dels negocis de la prempsa...

SAM

Si, goso afirmarho.

EL DIRECTOR

Bé, donchs...

SAM

¿Qué?

EL DIRECTOR

M'ha cridat molt l'atenció tot lo que m'ha dit, y vuy ferli una proposició...

SAM

¿Una proposició?

EL DIRECTOR

No s'ofengui...

SAM

Digui.

EL DIRECTOR

Bé, donchs, ¡vetoaquí!... ¿Que li agradaria quedarse aquí?

SAM

Li recordo que no he vingut a pidolarli cap plassa...

EL DIRECTOR

Ja sé que no li cal...

SAM

No. Tinch una fortunassa.

EL DIRECTOR

N'obstant, si's presentava una situació... Jo no goso proposarli la secretaria de la redacció...

SAM (*irónicament*)

¿Qué potser vol posarme de mosso de l'escriptori?

EL DIRECTOR

Qu'es plaga... No perdo per' xò les esperanses..., Vol... No goso. .

SAM

Aboqui.

EL DIRECTOR

¿Vol que dirigim el diari plegats?...

SAM

Però...

EL DIRECTOR

Sigui'l meu redactor en cap. Li prego. ¡Acceptil

SAM

Es que no se'n veritat si ..

EL DIRECTOR

¡Me farà un gran servey!

SAM

Es que abans... voldría saber...

EL DIRECTOR

¿Quin sou tindria?... ¿Vol tres cents dollars per mes?

SAM

(*ab moviment de sorpresa*)

¿Tres cents dollars?

EL DIRECTOR

(*prenent el moviment de'n Sam per un gesto de protesta*) ¿Ne vol quatre cents?

SAM

Però...

EL DIRECTOR

¡Bé, vaja, posémnhi sis cents!.,. Però no puch en realitat donarne més... Apa, un cop de cap... ¿Tracte fet? ¿Qué hi diu? ¿Qué hi diu?...

SAM

Dich que si... per ferlo content.

EL DIRECTOR

¡Gracies! ¡Are si qu'he topat l'home que'm calía!... Però m'ha costat una mica. Li asseguro que'm sento fadigat, agotat...

SAM

¡Reposi!

EL DIRECTOR

Es un bon pensament. Me'n aniré uns quants dies al camp, a Veaton (1), no gaire lluny d'aquí... ¿Llavors, vostè redactarà l número vinent?

SAM

Naturalment.

EL DIRECTOR

Asseguis a la meva taula.

SAM

Are anava a ferho. (2). (*S'asseu en el silló*).

EL DIRECTOR (*cridant*)

¡Bob! ¡Arthur!

SAM

¡Arthur! ¡Bob! (*Entren l'Arthur y en Bob*).

---

(1) Pron. Fig.: Vitón. (N. dels T.)
(2) *El Director y Sam.*

ESCENA VI

Els mateixos, en BOB *y l'*ARTHUR

EL DIRECTOR (*en veu alta*)

D'avuy endavant, hauràn de respectar al Senyor...

SAM (*orgullossament*)

¡A ne mi!...

EL DIRECTOR

Al senyor... (*a n'en Sam*) ¿Cóm se diu? (1)

SAM

Sam Brooker. (2)

EL DIRECTOR

Al senyor Sam Brooker, com redactor en cap de «L'Agricultor de Xicago».

BOB (*a l'Arthur*)

¡Ja's ben veritat! ¡Que'n té de barra!

ARTHUR (*a n'en Bob*)

¿Ell, redactor en cap?

SAM (*a l'Arthur*)

¿Qué li passa?

EL DIRECTOR (*a l'Arthur*)

¿Si, qué li passa? ¿Que encara li queda alguna observació al pap? ¿No's recorda del que li vaig dir?...

ARTHUR

Es que...

EL DIRECTOR (*a l'Arthur*)

¡S'ha acabat l'esca! (*A n'en Sam*) Aquest es

---

(1) *Bob, Arthur, El Director y Sam.*

(2) Pron. fig.: Brúkar. (N. dels T.)

un mal cap. Li adverteixo. Si's fica ab llibres de caballería, clàvil al carrer. (*A l'Arthur*) ¿Ho sent?...

ARTHUR

Si, senyor.

EL DIRECTOR (*a n'en Sam*)

¡Apa, are'l deixo, benvolgut redactor en cap! ¡Pit y fora!

SAM

(*posant els peus damunt la taula*)

Vàgissen descansat. ¡Jo li responch de que tot marxarà com una seda!

TELÓ

ACTE SEGÓN

La mateixa decoració

ESCENA I

En BOB, *després* MISS JESSIE

(*En Bob està endormiscat en el silló directorial. Entra miss Jessie*).

JESSIE

(*donant cops sobre la taula*)

¡Bon dia, Bob! (1)

BOB

(*Despertantse. Parla ab el carmetlo de goma a la boca*) ¡Hola, vostè per qui! ¿Cóm li ha anat el viatge?

JESSIE

Molt bé, gracies. ¡Home, treguis això de la boca!

BOB

(*trayentse'l carmetlo*)

Per darli gust.

JESSIE

Y a vostè, ¿còm li va?

BOB

Ja ho pot veure, anem tirant. Reposava

---

(1) *Jessie* y *Bob*.

una mica... (*S'aixeca*) Que no ho sab, d'ensà que se'n va anar, hi hagut cambi de ministeri.

JESSIE

¿Quin cambi?

BOB

En primer lloch, han pres un mosso per l'escriptori, l'Arthur, ¡un pom d'escala!

JESSIE

¿Y qué més?

BOB

Hi ha també un redactor en cap,—en cap, es un dir, donchs, igual que'l Director, redacta tot sol el diari.

JESSIE

¿Y qué tal es el nostre redactor en cap?

BOB

¿En Sam Brooker? Un tipo espatarrant. Inteligent, actiu, més viu que la tinya, com li diré... ¡qué fa per casa! Me va molt bé.

JESSIE (*irónicament*)

Li dono l'enhorabona.

BOB

Y a més, parlant d'agricultura, no hi ha qui li passi la mà per la cara. Té bona basa.

JESSIE

¿De debó?

BOB

¡Com l'estatua de la llibertat, es el meu parer! (*Ab presumpció*) Y tinch bon nas.

JESSIE

No ho dubto, Bob.

BOB

Aquest beneyt d'Arthur vol fernos creure que no sab de res. Però, jo he vist com treba-

lla. Veurà, miss Jessie, ¿quant de temps li cal al senyor Watson, el nostre director, per fer el diari?

JESSIE

Cinch dies, pel cap baix.

BOB

Y això, posanthi'l coll, consultant una pila de diccionaris y de llibres... Bé donchs, el que ha entrat are, ¿endevini quant de temps ha posat per fer el número d'aquesta setmana?... ¡Ni tres hores!...

JESSIE

Es sorprenent.

BOB

¡Y tingui en compte que es el primer!... ¡Y que no ha tingut de regirar ni llibres, ni diccionaris!... Se va seure aquí, a aquesta taula, axí. (*S'assenta*) Va agafar un cigarret de paper, axí (*ne pren un de la capsa*), el va encendre (*l'encén*), va agafar la ploma (*n'agafa una*), y's va posar a escriure, sens repensarshi gens, de correguda .. (*fa veure qu'escriu*).

JESSIE

Es prodigiós.

BOB

Y així s'hi va passar tres hores, omplint les quartilles de gargots, llensant glopades de fum (*escriu y fuma alternativament*), sens treva, sens aturador...

ESCENA II

Els mateixos y en SAM

SAM

(*Entrant y veyent a n'en Bob assentat en*

el seu lloch) ¡Y bé, home, vagi fent!... (1)

BOB *(aixecantse)*

Dispensi...

SAM

¡Llensa'l cigarro! *(Li pren el cigarro. En Bob vol arreplegar el carmetlo. En Sam li treu igualment)* Y això, també. ¡Are, escolta! El número d'avuy ja deu haver sortit. L'Arthur tornarà tan aviat com hagi fet l'expedició als suscriptors. Tú, agafes la bicicleta, dònes un tom per la ciutat, y'm vens a dir totseguit com marxa la venda.

BOB

¡All right! (2) *(S'en va per la porta del foro)*

SAM

(girantse a Miss Jessie)

¿Senyoreta? (3)

JESSIE

Soch la dactilógraf.

SAM

Miss Jessie. Perfectament. ¿No estava de vacacions, vostè?

JESSIE

Si, senyor; are mateix arribo.

BOB

Tinch molt gust en coneixela.

JESSIE

El gust es meu. Lo qu'es en Bob no té prous paraules per alabarlo. L'ha conquistat ben bé.

---

(1) *Jessie, Sam y Bob.*
(2) Pron. Fig: òl ràit. (N. dels T.)
(3) *Jessie y Sam.*

SAM (*calant*)

Més m'hauría estimat haverla conquistada a vostè.

JESSIE (*embarassada*)

Per' mor de Deu!... (*pausa*) Bé, sino mana altra cosa, me'n vaig al meu escriptori per amanir la màquina. Si de cas me necessita...

SAM

Entesos, Miss Jessie. Me sembla que hi haurà molta correspondencia...

JESSIE (*saludant*)

Fins are...

SAM

¡Té un bon pamet, aquesta noya!... (*veyent la seva taula plena de pols*) ¡Oh! ¿qu'es aquesta polsaguera? (*truca ab rabia. Se presenta l'Arthur*).

ESCENA III

En SAM *y l'*ARTHUR

(*Arthur ab alguns diaris sota'l bras*)

SAM

Però, home, ¿quan apendrà d' escombrar? (1)

ARTHUR

¡Es que no'm varen criar per fer les feynes de casa!

SAM

¿Altra vegada'm surt ab aquest ciri?... Tampoch me varen criar a mi per redactor d'un diari agrícola, y bé ho faig. Haurà de mirar de fer altre tant.

ARTHUR

Ja ho miraré... Aquí té alguns exemplars

(1) *Arthur y Sam.*

del número d'avuy, que acaben de dur de la imprempta.

SAM

Dónguimels... Cuyti... Cuyti... *(Agafa un diari, s'assenta, l'obra, hi dona un cop d'ull).*

ARTHUR

(al moment de sortir, després d'haver donat una ullada al diari.)

¡Oh!...

SAM *(aixecant el cap)*

¿Què li passa?

ARTHUR

¿A mi? ¡Res!

SAM

Sí, home, vostè deya alguna cosa.

ARTHUR

¡No, senyor, no, li asseguro!

SAM

Veyàm, Arthur... Vostè és un xicot instruit, no's veritat... Si té alguna crítica per fer ..

ARTHUR *(precipitadament)*

No, senyor, no, cap.

SAM *(ab satisfacció)*

¿Qu'ho diu de debó?

ARTHUR

Sí, senyor.

SAM

Llavors, ¿quina és la seva opinió?

ARTHUR

¡Que'l seu diari es admirable, meravellós! ¡Vethoaquí! *(Se'n va pel fons)*

ESCENA IV

En SAM *y després* MISS JESSIE

SAM *(sol)*

¡Y bé, n'estava ben segur! M'he tingut de

basquejar una mica per trobar una plassa. Peró'm sembla que'n tinch una de bona...

JESSIE

(entrant per l'esquerra ab la brusa de treball posada)

Quan vulgui, la màquina està a punt... Si té cartes per dictar... (1)

SAM

Cartes... No... (*Repensantshi*) Sí, are hi càych, ne tinch una...

JESSIE

(*amanint el seu llàpis y 'l block de notes*) Quan vulgui...

SAM (*dictant*)

«Tinch l'honor de dirigirli aquesta carta...»

JESSIE (*interrompentse*)

Dispensi, ¿a quí va dirigida?

SAM

En havent acabat li diré (*tornantli a dictar*). «Tinch l'honor de dirigirli aquesta carta, perque m'explicaré més bé ab vosté per escrit que de paraula...»

JESSIE (*repetint*)

... De paraula...

SAM (*dictant*)

«Benehít sigui l'atzar qu'ha favorit la nostra troballa...»

JESSIE (*repetint*)

... La nostra troballa...

SAM (*dictant*)

«Vostè es encisadora...» (*Veyent que miss*

(1) *Jessie* y *Sam.*

Jessie s'atura sorpresa) Escrigui, senyoreta... (*dictant*) «Vostè es encisadora... Jo no li envío pas a dir...» (*Veyent que miss Jessie s'atura encare*) Escrigui... (*Dictant*) «Jo l'estimo, y si vostè vol lligar la seva existencia ab la meva...»

JESSIE

Però, axò no és cap carta comercial...

SAM

Sí qu'ho és. . (*dictant*) ... «Ab la meva, 'm caso ab vostè. Es ben sincerament de vostè afectíssim, Sam Brooker.» Vetaquí, miss Jessie (*finament*). Un cop hagi escrit a la màquina aquesta carta, y l hagi enviada a qui va dirigida, ja'm tornarà la resposta.

JESSIE (*tímida*)

Però, ¿a quí va dirigida?

SAM (*aixecantse*)

¿Y are, no ho ha endevinat?

JESSIE (*confosa*)

¿A ne mi?

SAM

¡Y bé! ¿quína resposta'm dona?

JESSIE

No sé... axí... de cop...

SAM

Escolti, miss Jessie: jo soch un home decidit, enèrgich y no m'agrada perdre'l temps.

JESSIE

Prou qu'ho veig.

SAM

Soch tot sol al món. Vostè m'agrada. ¿Que no li faig pessa?

JESSIE (*tímidament*)

Veurà..

SAM

Jo tinch una posició ben assegurada.

JESSIE

Si fa poch qu' ha entrat

SAM

No hi fa res. Tinch confiansa. El diari anirà vent en popa.

JESSIE

Però...

SAM

Jo no he dubtat may de res... (*Truquen per telèfon*) ¿«L'Agricultor de Xicago»? Sí, senyor, és aquí... ¿Còm diu?... ¿La llibreria Williams (1), que demana cinch cents números més?... ¡Està entès!...» (*Els apunta*)

JESSIE (*ab sorpresa*)

¿Cinch cents números més?

SAM

Sí. ¿Quants ne venia abans?

JESSIE

Tres.

SAM

¿Que no li deya?

JESSIE

Me dexa parada. (*Truquen*)

SAM

¡Entri! (*Entra'n Bob.*)

ESCENA V

Els mateixos y en BOB

(*Durant tota aquesta escena's sentiràn, un xich*

(1) Pron. fig. Uíliams. (N. dels T.)

espayats, els crits dels venedors de diaris, però sens que ofeguin el diàlech.) (1)

BOB (*esbufegant*)

Senyor, senyor... (2)

SAM

¡Ja era hora! ¿Còm marxa la venda?

BOB

¡No me'n parli! ¡Tot Xicago està revolucionat! La gent arrebassa'ls diaris de mans dels venedors.

JESSIE

¡No pot esser!

SAM

¿Ho veu?

BOB

No havia vist may una cosa semblant. Els venedors tenen sitiada l'imprempta y van per tots els carrers cridant: ¡«L'Agricultor!»

SAM (*ab goig*)

¿No ho havia dit que faria pujar la venda? (*Va cap a la finestra, l'obra y guayta al carrer.*) (3)

JESSIE

Me'n faig creus.

BOB

Sembla mentida, miss Jessie. Tot Xicago llegeix «L'Agricultor». Als tranvies, als cafès, a les iglesies; ¡a les botigues, els dependents paren de vendre y'ls parroquians de comprar, llegint tots «L'Agricultor de Xicago».

JESSIE

¡Me sembla que veig visions!

SAM (*Venint de la finestra*) (4)

¿Oy que sí?

---

(1) (N. dels T.)

(2) *Sam, Bob y Jessie.*

(3 y 4) (N. dels T.)

BOB

La gent s'atura al carrer per ferhi comentaris.

SAM

¿Y què hi diuhen?

BOB

Diuhen: ¡es una cosa may vista!

SAM (*triomfant*)

¡Y bé! ¡Me sembla qu'és un èxit!.. (*Repichs al telèfon; en Sam s'obre pas a cops de colze.*) Fugiu... (1) (*a l'aparell.*) Sí, és «L'Agricultor de Xicago». ¿La llibreria Arnolds (2) demana vuytcents números més?... (*a Miss Jessie.*) Apunti, senyoreta.

JESSIE (*escrivint*)

¡Arnolds, vuytcents números!

SAM

Bob, agafa aquesta nota, axí com l'encarrech de càn Williams, y fes que'ls portin desseguida. Ves. (*Timbre. A n'en Bob.*) ¡Atúrat!... (*En Bob s'atura'n sech.*) La llibrería Petersen (3) demana mil doscents números?... (*A Jessie.*) Apunti, senyoreta.

JESSIE (*escrivint*)

¡Petersen, mil doscents números!

BOB (*repetint*)

¡Manoy, mil doscents números!

SAM

Bob, afegeix aquesta nota a les altres. Ves. (*Repicament. A n'en Bob.*) ¡Atúrat!

(2) Pron. fig.: Árnols. (N. dels T.)
(3) Pron. fig.: Pitersan, (N dels T)

---

(1) *Jessie, Bob y Sam.*

BOB (*aturantse*)

¿Encara més? ¡Tira peixet!

SAM (*al telèfon*)

El kiosko de l'estació demana tres mil números...

JESSIE (*escrivint*)

Estació... tres mil números...

BOB

¡Tres mil! ¡Alsa pililí! (*Va per sortir. Timbre.*)

SAM (*la mateixa acció*)

¡Atúrat! ¡Atúrat! La llibrería central ne demana sis mil.

JESSIE (*la mateixa acció*)

¡Sis mil!...

BOB

(*va per sortir, després s'atura, com si hagués sentit el timbre*)

No... ¡S'ha acabat!

SAM

Això per are... (*a ne'n Bob*) Vés.

BOB

Me'n vaig corre-cuyta. (*Se'n va.*)

ESCENA VI

En SAM *y* MISS JESSIE

SAM

¡Y bé! ¿Què me'n diu, miss Jessie? (1)

JESSIE

¡Estich ab un pam de boca!

(1) *Jessie* y *Sam.*

SAM

¿Anava errat de tenir confiansa?

JESSIE

Està clar que no.

SAM

¿Anava errat a l'assegurarli que «L'Agricultor» marxaría?

JESSIE

¡No marxa, no, que corra!...

SAM (*impetuós*)

¡No corra, no, que vola!... Jessie, ¿vol que'ns partim la meva sort?. .

JESSIE

Qu'és aranya, vostè...

SAM

Ja ho veurà. ¡Jo farè d'aquest diari, qu'abans ningú'l coneixia, quelcom de gran, quelcom d'anomenada com les nostres fàbriques de Xicago, les de Liebig, de Pullman (1) y d'Armour (2), quelcom immens... com els nostres escorxadors de porchs!

JESSIE

¡Vostè serà'l Rey de la Prempsa!

SAM

¿Vol serne la Reyna?

JESSIE

¡Senyor Sam, jo l'admiro! ¡Vostè és verament un home superior! ¡Vostè és un geni!

SAM

Potser sí. (*Entra l'Arthur.*)

---

(1) Pron. fig.: Púlman. (N. dels T.)
(2) id. id. Armur id. id.

ESCENA VII

*Els mateixos y l'*ARTHUR

SAM (*a l'Arthur*)

¿Quí hi ha? (1)

ARTHUR

Un suscriptor que demana pel Director....

JESSIE

¡May se'n veyen abans!

SAM

Y ara's prenen aquesta pena. Som una potencia.

JESSIE

El deixo sol. (*Se'n va per l'esquerra*)

SAM (*a Jessie*)

Si (*A l'Arthnr*) Fàssil passar... Cúyti... Cúyti... (*L'Arthur se'n va pel fons*).

ESCENA VIII

En SAM *y* EL SUSCRIPTOR DE TEMPS

(*L'Arthur li obra la porta y ell entra. Tipo de masover rich. Collar de barba grisa. Levita. Barret de copa. Un mocador de seda vermell al voltant del coll*).

EL SUSCRIPTOR

¿Es vosté'l nou Director d'aquest diari? (2)

SAM

Si, senyor: per servirlo.

---

(1) *Jessie, Arthur y Sam.*

(2) *Sam y El Suscriptor.*

EL SUSCRIPTOR

Soch un dels suscriptors de més temps. Fa vint anys que, cada setmana, llegeixo escrupulosament el diari fins á la darrera ratlla. Però es la primera vegada que vinch aquí.

SAM

Estich molt satisfet de que la seva primera visita hagi sigut per mí. ¿Vol fer el favor de seure?

EL SUSCRIPTOR

De bon grat. (*Va per seure á una cadira*)

SAM (*impedintli*)

¡No, res de cadires, no puch consentirho!

EL SUSCRIPTOR (*protestant*)

Però...

SAM

(*Arrossegant el silló que hi ha á la dreta de la porta*)

Aquí té un silló. El suscriptor es l'amich del diari. No se'l cuyda may prou. Vosté es suscriptor. Donchs, cuydem al suscriptor. ¿Vol un tamboret?

EL SUSCRIPTOR

Però, home...

SAM

(*A falta d'un tamboret, agafa un pilot de llibres y 'ls coloca als peus del suscriptor*)

No m'ho desprecihi... Tréguis també'l mocador de seda... (*Li treu*).

EL SUSCRIPTOR

No val la pena.

SAM (*trayentli 'l barret*)

¡Y 'l barret!... En sortint agafaría un refredat.

EL SUSCRIPTOR

Però, home...

SAM

Tant té que risqui com que rasqui. Tinch com principi absolut de cuydar al suscriptor. Vosté es suscriptor. Donchs, cuydem al suscriptor. ¿Vol beure alguna cosa?

EL SUSCRIPTOR

No, home, moltes gracies.

SAM

¿Li vè de gust un ponx?

EL SUSCRIPTOR

No, moltes gracies...

SAM

¿Y una tassa de thé?

EL SUSCRIPTOR

No, gracies.

SAM

No s'estigui de rès. Com si fós a casa seva.

EL SUSCRIPTOR

Vosté es molt amable.

SAM

May ho seré prou. Vosté es suscriptor. Donchs, cuydem al suscriptor.

EL SUSCRIPTOR

Li estich verdaderament agrahit per la seva amabilitat. Axó fa que gosi á ferli una pregunta.

SAM

Digui.

EL SLSCRIPTOR

¿Qu'ha dirigit may cap diari agrícola, vosté?...

SAM

N'he dirigit trenta tres.

EL SUSCRIPTOR

¿Tants?

SAM

Si, senyor. Deu a Inglaterra, vint a América y tres al... Polo Nort.

EL SUSCRIPTOR

¿Al Polo Nort?

SAM

Si, senyor, si. ¡Quin pays més fèrtil!

EL SUSCRIPTOR

¿Donchs digui que vosté té una certa experiencia práctica en materia d'agricultura?

SAM

¡Una experiencia que fa por!

EL SUSCRIPTOR

Ja me'n havia adonat.

SAM

¿Cóm?

EL SUSCRIPTOR

Llegint el diari.

SAM

Un gran éxit, ja se'n deu haver enterat, un gran éxit.

EL SUSCRIPTOR

Això no'm ve de nou... Ademés, volia demanarli una explicació sobre un dels seus articles.

SAM *(assentantse a la seva taula)*

Estich a la seva disposició (1).

EL SUSCRIPTOR

Aleshores, escolti. *(Desplega'l diari)*. Es

---

(1) *El Suscriptor* y *Sam*.

aquest: (*Llegeix*) «Els naps may s'haurien de arrencar. Aixi's com se fan malbé. Val cent vegadas més qu'un xicot s'enfili á l'arbre y que l'espolsi.»

SAM (*sense parpellejar*)

¡Y be! ¿Qu'es lo que'l té capficat?

EL SUSCRIPTOR

¿Es vosté qu'ha escrit això?

SAM

Si, senyor; jo mateix.

EL SUSCRIPTOR

¿Y qué hi troba?

SAM

¿Qué hi trobo?

EL SUSCRIPTOR

Si.

SAM

Donchs, trobo... trobo... (*ab autoritat*) Trobo qu'es molt encertat; aquest es un método que vaig apendre al estranger...

EL SUSCRIPTOR

¿Al Polo Nort?

SAM

No, al... Polo Sur. Y afegeixo que fem un gran disbarat de no seguirlo a casa nostra. Jo estich convensut de que cada any se perden y malvenen milions y milions de naps, perque se'ls arrenca mitj madurs.

EL SUSCRIPTOR

¿Vol dir?

SAM

N'estich ben segur. En cambi, si's feya enfilar un xicot a l'arbre per espolsarlo...

EL SUSCRIPTOR

¡A vosté sí que'l tindrien d'espolsar!

SAM

¿A ne mi?

EL SUSCRIPTOR

¿Que potser vol ferme creure que'ls naps se cullen als arbres?

SAM (*contestantli*)

¡Res d'això, home, res d'això! ¿Quí li diu que's cullin als arbres? Es una expressió figurada... purament figurada...

EL SUSCRIPTOR

¡Hola!

SAM

Al meu entendre, no's pot tractar d'agricultura ab un esperit massa migrat. ¡L'agricultura es una cosa molt noble, que... revifa, que... exalta'ls més generosos sentiments de l'ánima humana, y no se'n deu parlar sinò poéticament! ¡Vegi'l Dant, vegi Shakespeare, vegi Plató, vegi Temístocles, vegi... 'n Frégoli!...

EL SUSCRIPTOR (*interrompentlo*)

¿Y si tornessim als naps?

SAM

Com vosté vulgui. Jo no he dit que'ls naps se cullissin als arbres; es una *metacrésis*, una *catáfora*... Cal coneixer el valor de les paraules. ¡Per consegüent, se compren molt bé, a menys de ser un estúpit o un ruch, que lo que cal espolsar es la tija... la tija llargaruda del nap; aquesta planta oliaginosa y... essencialment aquática!

EL SUSCRIPTOR

¡Sab qu'es molt barrut!

SAM

¿Qu'ho diu per mi?

EL SUSCRIPTOR

Sí, per vosté. ¿Que no s'ha rifat may de ningú? Es qu'això ja passa de mida. ¡Als meus anys, no estich disposat a servirli de joguina, ni a escoltar les seves elucubracions!

SAM

¿Les meves elucubracions?

EL SUSCRIPTOR

Calli. Vosté es la vergonya de l'agricultura, la vergonya de la prempsa; vosté es l'afront del món científich... Com li diré... ¡Vosté es més ignorant que cap ruch!...

SAM (*conteníntse*)

No haig de tornarli resposta. Vosté es suscriptor. Donchs, cuydém al suscriptor.

EL SUSCRIPTOR

Però, desd'are, ja no'n soch.

SAM

¿Qué diu? ¿Que vosté ja no es suscriptor?

EL SUSCRIPTOR

¡Ben net que no!

SAM

Llavors, ¿qué hi ha vingut a fer aquí? ¿Qué se li'n dóna del que passa al meu diari? ¡Ja se'n pot anar corre-cuyta!

EL SUSCRIPTOR

De bon grat, home. No li faré dir dugues vegades. (*Se'n va*).

ESCENA IX

En SAM, *desprès* MISS JESSIE

SAM (*apart*)

¡Més ignorant que cap ruch!

JESSIE

¡Y be! ¿Per qué ha vingut? (1)

SAM

¡Oh! No sabría dirli.

JESSIE

¡Y are, vès si no ho sabrá!

SAM

Li soch franch, no he pogut tréuren l'ayga clara. El faig entrar. Prench totes les precaucions. El cuydo com may ha cuydat el director de cap diari a un suscriptor... ¿Y no dirá may quína'n fa?

JESSIE

No.

SAM

¡Me diu quatre fástichs!...

JESSIE

¡Y are! ¿Així, sense cap motiu?

SAM

¡Sense cap motiu ni fonament!

JESSIE

Si qu'es estrany. (*Terrabastall al passadis. Remor de baralles, de mobles que cauhen, de vidres trencats*).

SAM Y JESSIE (*esferehits*)

¿Qué passa?
(*Van cap a la porta y reculen quan entra l'Home Pelut*).

---

(1) *Jessie y Sam.*

ESCENA X

Els mateixos, després L' HOME PELUT (*Perruca roja, barba també roja, gens endressat de roba. Entra precipitadament a escena, tot dihent.*)

L'HOME PELUT

¡Hi vuy entrar!... ¡Hi vuy entrar!... (*D'un bot puja dalt de la taula tot rihent*). ¡Ji! ¡Ji! ¡Ji! (*Ab veu forta*) ¡Gracies a Deu qu'l trobo!... (1)

SAM (*tremolant*)

¿Qué desitja?

L'HOME PELUT

Sápiga que tinch el gènit una mica exaltat. (*Baixa de la taula*). D'un quant temps ensá, els meus amichs vivien ab l'ay al cós, donchs sempre estava nirviós... agitat. (*Camina y, tot parlant, fa caure'ls mobles, llensa objectes a terra*). A mi mateix, m'esparverava la crísis. No obstant, per are no venia... y quan més esperansat estava, m'han portat el seu diari. Encare no havia tingut temps d'obrirlo, qu'he rebut un cop terrible. (*Se puja de peus dalt del sillò que hi ha a l'esquerra de la taula, cau ab ell d'esquena, y després s'aixeca*). Aleshores m'he dit: «Are sí qu'es la crisis. No hi ha dupte, estich boig. ¡Si, boig rematat!...» Llavors he fet un xiscle, y he marxat de casa per matar a n'algú.

SAM

¿Eh?...

L'HOME PELUT

He fugít, després d'haver calat foch a la casa; pel camí, he espatllat una pila de gent, y he engegat un individuo dalt d'un arbre, hont l'arreplegaré quan vulgui!... He arribat així

---

(1) *Jessie, Sam y L'home.*

fins la ciutat, y aleshores m'he volgut convence de que'ls disbarats del seu diari no havien pas sortit de la meva imaginació exaltada. ¡Are, jo li prego... llegeixi! (*Li tira a n'en Sam uns quants números del diari. També'n tira a miss Jessie*). ¡Llegeixi també vosté! (*Treyentse un número*). Això... això... aquest article... ¿'m sembla qu'ho he llegit en el diari? (*Llegeix*). «El moniato es un aucell molt bonich, però la seva educació exigeix grans cuydados...« (*Interrompentse*). ¿Tot això es escrit de vosté, oy?

SAM

Si... si...

L'HOME PELUT (*a n'en Sam*)

Donchs, are, vagi llegint vosté...

SAM (*tremolant*)

Que vol que jo...

L'HOME PELUT

(*Treyentse'l revolver y apuntantli*)
¡Vagi llegint!...

JESSIE (*esferehida*)

Però, tiri endavant...

SAM (*llegint*)

«Cal purificar l'ayre de les gavies hon se'l tanca, cremanthi pastillas del serrallo o bé paper d'Armenia...

L'HOME PELUT

¿Es escrit de vosté, oy?

SAM

Si... si...

L'HOME PELUT (*apuntant a n'en Sam*)

¡Segueixi!

JESSI (*ab el mateix posat*)

¡Fassi'l que li diu!

SAM (*llegint*)

«A l'hivern, quan el moniato cova'ls seus petits, se l'ha de tenir en un lloch ben calent...»

L'HOME PELUT (*a n'en Sam*)

¿Es ben bé això?

SAM

Sí.

L'HOME PELUT

¡Llegeixi! ¡llegeixi!

SAM

«Quatre mots sobre la carabassa: Aquest fruyt és molt apreciat pels indígenes de Nova Inglaterra, que'l prefereixen als espàrrechs per fer tortells. El prefereixen també a la maduixa per atipar als porchs, donchs és més nutritiva y no empatxa...» (*En Sam vol aturarse. L'home li fa senya que segueixi.*) «La carabassa, junt ab la síndria y 'l meló, és l'única varietat comestible de la familia de les taronges, que dona bons resultats al Sahara.»

L'HOME PELUT

¿Es això mateix?

JESSIE

Sí... sí...

L'HOME PELUT (*a ne'n Sam*)

¡Segueixi!

SAM

«Però la costum de ferne... de ferne bosquets en els jardins, desapareix ràpidament. Avuy-en-dia tothom regoneix que la carabassera no fa gayre ombra... Ara mateix, que som a l'estiu... Els galls d'indis van fent els peixets al llarch de les carreteres...»

L'HOME PELUT (*ab alegria*)

¡Prou! ¡prou! ¡No's cansi més! ¿Allavors, tot això es escrit de vostè?...

SAM

Sí.

L'HOME PELUT (*a miss Jessie*)

¿Vostè també ho ha llegit?

JESSIE

Sí.

L'HOME PELUT

(*apretant ab efusió les mans a n'en Sam*) ¡Ah! ¡Vostè's el meu salvador!

SAM

¿Quí? ¿jo?

L'HOME PELUT

¡Si, home! Are m'he convensut de que totes aquestes extravagancies no són meves. ¡Y també m'he convensut de que, ja que'l meu cervell ha resistit la lectura dels seus articles, res d'are endavant podrà trasbalsarlo! ¡No soch boig! ¡No soch boig! Una vegada mes li dono les gracies. ¡Jo no soch boig!... (*l'empeny cap a l'armari y 'l tanca dintre.*) Bones tardes. Gracies, senyoreta. (*Abrassa a miss Jessie.*) ¡No soch boig! ¡No soch boig! (*Se'n va pel fons, tot cantant y ballant el cake-walk.*)

ESCENA XI

En SAM *y* MISS JESSIE

SAM

(*que surt de l'armari un xich esparverat, portant a l'una mà l'escombra y a l'altra'l devantal, passada una estona's sobreposa.*) (1)

¡Y bé! ¿Ja ho veu? Un que està de bon humor. Li hem de seguir la beta. (2)

---

(1) (N. dels T.)

(2) *Sam* y *Jessie.*

JESSIE

¡Vostè sí que té un perdigó a l'ala!

SAM

¿Qui? ¿Jo?

JESSIE

¡Per forsa l'ha de tenir quan no s'ha adonat dels disbarats qu'ha gosat escriure!...

SAM

¡Vostè exagera! (*Tendrament*) ¡Filla meva!..

JESSIE

¡Oh! ¡no se m'acosti!... (1) ¡No és possible que vostè tingui'l seny complert! ¡Mentres que vostè hi sigui, no'm tornaràn a veure per aquí!...

SAM

¡Jessie!

JESSIE

¡No vuy saber res! ¡Dexim, dexim! (*Fuig per l'esquerra.*)

ESCENA XII

En SAM *y* EL DIRECTOR

SAM

(*parlant a sí mateix*)

¡Sam, noy, 'm sembla que n'has fet un xich massa, tant mateix!... (*veyent que la porta s'obra*) ¡Ay, Sant March, Santa Creu... El Director! (*s'asseu a la cadira de la taula de l'esquerra.*)

EL DIRECTOR

(*Entra com si algú l'empaytés, més vermell que una magrana, tot amarat de suhor, fent una mena de xiscles extranys, com si gargaritzés, però sens poguer confegir una sola paraula, y portant a la mà un diari que, plè de indigna-*

(1) *Jessie y Sam.*

ció, li mostra a n'en Sam; al cap d'una estona d'anar amunt y avall de l'habitació, s'aseu, aclaparat, al seu silló. (1)

He llegit el diari sent al camp... y m'ha faltat temps per agafar el primer tren... (2) Ja soch aquí... ¡Còm hi ha món, que estem ben posats!

SAM

¡Però, si no ha passat res, li asseguro!

EL DIRECTOR

¡Què m'ha d'explicar a mi! Acabo de veure'l recibidor. Es un munt de runes. Les vidrieres fetes a miques, de cadires no n'hi ha ni una per mostra, el pot de la cola trencat, el paraygüero fet a trossos, la taula coixa pel que li queda de vida...

SAM

Tot això's pot adobar.

EL DIRECTOR

¿Y la reputació del diari, també's pot adobar?

SAM

No ha rebut pas.

EL DIRECTOR (*dolorosament*)

¿Are's despenja ab això? ¿Donchs digui que vostè és un inconscient? ¡Ah! ¿per què no m'ho havia de dir que ignorava'ls primers elements de l'agricultura?

SAM

Ningú se n'ha adonat.

EL DIRECTOR

¿Ningú? Vostè confon les Isles Britàni-

(1) (N. dels T.)
(2) *Sam* y *El Director.*

ques. Vostè ha escrit que'ls musclos no poden pahir la música. En la secció de jardinería parla dels parchs d'ostres. ¡En fi, vostè recomana que's domestiqui'l cocodrilo, ab l'escusa de que li agrada jugar y agafar les rates!

SAM

Tot plegat, no val una pipada de tabaco.

EL DIRECTOR

¿Què diu ara, Sant Cristià? ¿Però quin nou disbarat podia empescarse, si hagués tingut de redactar el número vinent? He fet masses festes. Per res del món me'n tornaria a anar, mentres vostè estigués assegut a la meva taula. Li prego que se'n vagi.

SAM

¿Allavors... vostè'm despedeix?

EL DIRECTOR

Això s'imposa.

SAM

Però, ¿qué ho diu de debó?

EL DIRECTOR

¿Cóm? ¿S'afigura qu'estich disposat a consentir que redacti'l diari una nulitat com vostè?

SAM

¿Una nulitat, jo?

EL DIRECTOR

Sí, vostè.

SAM

¿Còm ho sab?

EL DIRECTOR

¿Còm ho sé?

SAM (*aixecantse*)

¿Sí, còm ho sab, cap de meló?...

EL DIRECTOR

¡Home!...

SAM

Ja n'estich tip y retip; me sublevo. Fa catorze anys que soch periodista; però es la primera vegada que se'm fan observacions tan ridícules...

EL DIRECTOR

¡Jo caych dels núvols!...

SAM

¡Entórnishi! ¿Però d'hont ha tret que cal sapiguer d'alguna cosa per escriure'n un diari?... ¡Un rave fregit! ¿Qui fa'ls articles financíers? Gent que no té un clau. ¿Qui dirigeix les campanyes anti-alcohòliques? Borratxos. ¿Qui parla sobre qüestions militars? Gent que per caminar han d'arrossegar el cul dins un calaixet ab rodes, y que no han posat may 'ls peus en un qüartel. ¿Qui redacta'ls diaris agrícoles? Imbècils...

EL DIRECTOR

¡Home!...

SAM

¡Sí! ¡Imbècils com vostè, pastanaga!...

EL DIRECTOR

¡Home!...

SAM

¿Y vostè volia ensenyarme l'ofici de periodista? ¡Sàpiga que, quant menys entès és un home, més anomenada té y més diners guanya!

EL DIRECTOR

¡Bé, donchs! Vagi a guanyarlos hont vulgui ¡Això ja passa de mida! ¡Prous barrabassades! ¡El trech!

SAM

¡Vostè no'm treurà!

EL DIRECTOR

¿Què diu?

SAM

¡Que no'm treurà!

EL DIRECTOR

¿Per qué?

SAM

Perque me'n vaig. Després d'haver sigut tractat com acabo de serho per vostè. estich decidit a anarmen.

EL DIRECTOR

Està bé.

SAM

¡El cel és testimoni que d'altra manera s'hauria conduhit ab mi, si, en lloch d'un savi humil com soch, hagués sigut un ignorant!

EL DIRECTOR (*arronsant les espatlles*)

¡No se'n desfassi de la seva sabiduria!

SAM

¿Per què arronsa les espatlles? ¿Que potsê'm vol retreure que no he complert ab el meu dever, que no he respectat els compromisos contrets? Jo li havia promès d'aumentar la tirada. ¡Y bé! ¿no ha sigut un exitàs la venda d'avuy?

EL DIRECTOR

¡Un altre èxit com aquest, y'ns claven pel balcó!

SAM

¡Dugues setmanes més, y arribem a tirar cinch cents mil números!

EL DIRECTOR

Vostè no sab lo que s'empesca.

SAM

¿Qui? ¿jo? May he tingut el cap tant clar.

¡Potser sí que s'haurien donat de baixa'ls llegidors habituals, els agrònoms, els agricultors! ¿Però també després?

EL DIRECTOR (*esparverat*)

¿Després, què?

SAM

¡N'hauriem trobat d'altres!

EL DIRECTOR

¿Ab un diari tant idiota?

SAM

Cabalment. Un diari idiota, troba sempre un públich. Y com més idiota és, més nombrós és el públich. ¡Fer un diari ab sentit comú, ab gust, ab inteligencia, ab esperit, és la quiebra inmediata! Miri al seu voltant. ¿Què fa la prempsa? Explota cínicament la bestiesa, l'avaricia, totes les baixes passions humanes. Obra informacions absurdes, concursos ineptes. Ven folletins imbècils y grollers... ¡Y és l'èxit! ¡Veliaquí com comprench el periodisme! ¡Si vostè m'hagués deixat fer, l'hauria fet milionari, panotxa! ¿Vostè s'estima més prescindir dels meus serveys? ¡En bon'hora! Un home de la valúa meva no's desterota per tan poca cosa. ¡Jo seré rich sense vostè... y mal que li pesi!...

EL DIRECTOR

¡Cregui que li desitjo!

SAM

¡Adéu, cap de meló, cranch de la ciencia, carbassó ab potes, arrel de carquinyoli! ¡Adéu... filoxera de la prempsa!

(*Se'n va orgullosament*).

TELÓ

BIBLIOTECA "DE TOTS COLORS"

	Pessetes	
La llàntia del odi, tragedia en quatre actes, per Gabriele d'Annunzio. . .	2	
La fortuna boja, comedia en quatre actes, per Joseph Morató.	2	
Papà ministre, drama en tres actes, per Gerolamo Rovetta.	2	
¡Por! comedia en un acte, per Felix Duquesnel. (agotada)		50
Els mestres contistes. Volum primer. .	1	
La campana submergida, rondalla escénica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann.	2	
Les ales de cera, comedia en dos actes, per Manel Folch y Torres. . . .	1	50
Cor delator, monòlech, per Edgar Poe.		25
L'assumpció de Hannele Mattern, drama d'ensomni en dos actes, per Gerhart Hauptmann.	1	50
Els pobres menestrals, obra en tres actes, per Adrià Gual	2	
Els mestres contistes, Volum segón.	1	
Els picarols, rondalla de l'Alsacia en tres actes, per Erckmann-Chatrian.	2	
Joventut de Príncep, comedia en cinch actes, per Wilehlm Meyer Forster.	2	
Gent d'ara, comedia en dos actes, per Eduard Coca y Vallmajor	1	50
Un cop de vent, pas de comedia per Joseph Morató		50
Cavallería Rusticana, Escenes sicilianes, per G. Verga.		75

Pessetes

Rosa Bernd, drama en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. 2

L'honor, topo en un acte, per Apeles Mestres. 50

Els mestres contistes. Volum tercer . . 1

La familia Rocamora, drama en quatre jornades, per Pompeu Crehuet. . . 2

Un joch de cartes o Memorialistes ab lletra menuda, sainet en un acte, per Manel Folch y Torres. 75

El pobre Enrich, llegenda germànica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. 2

La morta, quadro dramàtich, per Pompeu Crehuet 1

L'enrenou del poble, quadro de costums en un acte, per Felip Palma. . . . 75

El comensar de les coses, comedia en quatre actes, per Joseph Morató . 2

Llibre del actor, per J. Ferràn Torras. 1

Flames en l'ombra, drama en tres actes, per A. Butti. 2

Les precioses ridícules, comedia en un acte, per Molière 1

Drama d'humils, un acte, per J. Puig y Ferreter 1

Nit de neu, drama en un acte, per Robert Bracco. 1

Pèl de Panotxa, obra en un acte, per Jules Renard . . . .

L'Agricultor de Xicago, comedia en dos actes, per Gabriel Timmory . . . . . 1'50

Preu: 1'50 pessetes